

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2023. № 3.

**DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.3.42>
УДК 657+346.2**

Р. Р. Дутчак,

к. е. н., в. о. директора навчально-наукового економічного інституту,

Державний університет економіки і технологій

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4837-068X>

В. Ф. Дутчак,

к. ю. н., викладач кафедри правового регулювання економіки,

Державний університет економіки і технологій

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4659-0002>

ЗВІТНІСТЬ І КОНТРОЛЬ У БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ УКРАЇНИ

R. Dutchak,

PhD in Economics, Acting Director Educational and Scientific Economic Institute,

State University of Economics and Technology

V. Dutchak,

PhD in Law, Lecturer of the Department of Legal Regulation of Economics,

State University of Economics and Technology

REPORTING AND CONTROL IN CHARITIES ORGANIZATIONS OF UKRAINE

Стаття присвячена вирішенню актуальної проблеми довіри благодійників до звітності благодійних організацій. Проведено аналіз законодавства України про бухгалтерський облік і звітність благодійних організацій. Розкрито сутність явища шахрайства з ресурсами благодійних організацій, наведено типові ознаки такого шахрайства та встановлено кримінальну відповідальність за даний злочин. Визначено основні вимоги (інформаційні потреби) благодійників до змісту звітності про цільове використання благодійних пожертв. Запропоновано посилити контроль за достовірністю показників звітності благодійних організацій шляхом залучення незалежних аудиторів. Розроблено практичні рекомендації щодо наповнення нестандартних звітів про цільове використання благодійних пожертв, способів їх презентації на інтернет платформах для благодійників, а також залучення незалежних аудиторів для підтвердження достовірності показників таких звітів.

The article is devoted to solving the actual problem of benefactors' trust in the reporting of charitable organizations. Analysis of Ukrainian legislation on accounting and reporting of charitable organizations was carried out.

The essence of the phenomenon of fraud with the resources of charitable organizations is revealed and typical signs of such fraud are given, namely:

- the use of cash settlements, both for attracting and spending funds of a charitable organization;*
- there is no information about suppliers and purchase prices on the market of a certain product;*
- inefficient use of charitable donations for operating expenses of the charitable organization (inflated wages, rental expenses, expensive cars, business trips, etc.);*
- there is no reporting on the intended use of funds or property of benefactors;*
- there is no information about the control over the activities of the charitable organization by competent state bodies or independent control subjects;*

- there is no official website of the organization;
- frequent change of the head or chief accountant of a charitable organization, etc.

Criminal liability has been established for the illegal use for profit of humanitarian aid, charitable donations or free aid.

The main requirements (information needs) of benefactors for the content of reporting on the intended use of charitable donations have been determined:

- *the need for reporting at the level of description of the implementation of specific projects (meetings), in which the amount of money collected, the quantity and quality of purchased goods, prices, names of suppliers, photo and video materials of the purchase and delivery of such aid for the intended purpose will be clearly described;*

- *the need for prompt access to the reporting of charitable organizations through information and communication technologies: the organization's website, pages on social networks "Facebook", "Instagram", "YouTube", "Tik Tok", "Telegram" and others;*

- *the need to control the reliability of the charitable organization's reporting indicators.*

It is proposed to strengthen control over the reliability of charitable organizations' reporting indicators by involving independent auditors.

Practical recommendations have been developed for filling out non-standard reports on the targeted use of charitable donations, ways of presenting them on online platforms for benefactors, as well as engaging independent auditors to confirm the reliability of the indicators of such reports.

Ключові слова: бухгалтерський облік, звітність, контроль, благодійна пожертва, гуманітарна допомога, шахрайство, аудит.

Key words: accounting, reporting, control, charitable donation, humanitarian aid, fraud, audit.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. З початком повномасштабного військового вторгнення Росії на територію незалежної України, в українському суспільстві спостерігається швидкий розвиток волонтерського руху. Дане явище виникло як одна із форм народного супротиву агресору. Сутність цього руху полягає в оперативному зборі фінансових і матеріальних ресурсів та їх направлення на задоволення невідкладних потреб суспільства. Головними видами волонтерської діяльності стали: матеріально-технічне забезпечення бійців Збройних сил України, територіальної оборони, добровольчих батальйонів; евакуація та перевезення біженців і переселенців; гуманітарна допомога внутрішньо-переміщеним особам (біженцям); медична допомога потерпілим від бойових дій; допомога дітям через психологічну реабілітацію, соціальну та побутову адаптацію; допомога та реабілітація жінкам, які постраждали від війни; допомога тваринам та інше. Головна особливість волонтерського руху полягає в тому, що джерелом її фінансування є благодійні пожертвування, які здійснюють громадяни, підприємства та організації.

В сучасних реаліях України, враховуючи масштаб, швидкість і складність (екстремальність) умов функціонування благодійних організацій, в суспільстві виникає підозра до недоброчесності такої діяльності. Особливо рівень цієї недовіри зростає через часті випадки шахрайства, яке пов'язане з привласненням, розтратою чи неефективним використанням залучених ресурсів у благодійній діяльності. Відповідно в суспільстві сформувався запит на прозорість, підзвітність та контроль за цільовим використанням залучених пожертвувань перед благодійниками.

З метою недопущення шахрайства в сфері благодійної діяльності та її дискредитації виникає необхідність посилити звітність цих організацій та зробити її більш розгорнутою і доступною для сприйняття всіх рівнів благодійників: діти, пенсіонери, іноземці, підприємств та інші. Надання впевненості благодійникам через звітність і контроль благодійних

організацій є актуальним завданням нашого суспільства, оскільки саме від його вирішення залежить подальший розвиток благодійного руху в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми функціонування благодійних організацій в Україні частково досліджувалась в наукових працях наступних авторів: Бондаренко З. П. [1], Белишев О. В. [2], Говоруха Н. [3], Добровіцька О. О. [4], Колб О. Г. [5], Фоміна О. О. [6], Чолій С. [7], Шевчук О. В. [8], Чайка І. Ю. [9] та інші. Вказані науковці досліджували дану проблему за такими питаннями: соціально-педагогічне волонтерство, як бренд сучасної студентської молоді; волонтерство у світі інформаційних технологій: поняття, характерні особливості та види; волонтерство, як платформа соціальних перетворень; волонтерство у інклюзивному середовищі як педагогічна умова підготовки до професійної діяльності соціальних працівників; депутатське «волонтерство» як корупційний чинник в органах місцевого самоврядування та одна із загроз національній безпеці України; альтруїзм і волонтерство: аспекти взаємозв'язку у соціальній поведінці; волонтерство та благодійність як види просоціальної економічної активності; волонтерство як соціально-психологічна характеристика особистості; волонтерство: сутність феномена та особливості його функціонування в сучасній Україні. Відповідно до наведених досліджень порушеної теми, невирішеною частиною загальної проблеми залишається відсутність звітності благодійних організацій, яка розгорнуто демонструє цільове використання пожертв, а також відсутні способи контролю використання пожертв зі сторони благодійників.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даного дослідження є розробка практичних рекомендацій для удосконалення способу звітування та контролю благодійних організацій про цільове використання пожертв, шляхом вивчення існуючої практики обліку і контролю використання залучених коштів та майна; оцінка ризиків шахрайства, привласнення чи розтрати залучених коштів (або майна); аналіз ефективності використання залучених коштів (або майна); встановлення

основних вимог суспільства до способів звітування благодійних організацій; що сукупно забезпечить надання впевненості благодійникам про відсутність шахрайства та цільове використання благодійних пожертв.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна у 2022 р. зайняла 10 місце серед 119 країн у всесвітньому індексі благодійності (World Giving Index) з показником 49 %. Даний показник демонструє рівень готовності населення України до благодійності (щедрості) у часи смуту за трьома аспектами: допомога незнайомій людині – 75 %; пожертвування грошей – 47 %; час волонтерства – 24 % [10].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 р. № 5073-VI, благодійна діяльність – це добровільна особиста та/або майнова допомога для досягнення визначених цим Законом цілей, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара. В свою чергу благодійна організація є юридичною особою приватного права, установчі документи якої визначають благодійну діяльність в одній чи кількох сферах, як основну мету її діяльності [11].

Волонтерська діяльність та основні засади її провадження в Україні регулює Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 р. № 3236-VI (далі – Закон № 3236-VI). Відповідно до ч. 1 та ч. 2 ст. 1 цього закону, волонтерська діяльність – це добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. Волонтерська діяльність є формою благодійної діяльності через роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами. Волонтерська діяльність ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, неприбутковості [12].

Згідно із ст. 1 Закону України «Про гуманітарну допомогу» від 22.10.1999 р. № 1192-XIV визначено, що гуманітарна допомога є різновидом благодійництва і має спрямовуватися відповідно до обставин, об'єктивних

потреб, згоди її отримувачів та за умови дотримання вимог статті 3 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації». Гуманітарна допомога характеризує цільову адресну безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій і епізоотій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення, а також для підготовки до збройного захисту держави та її захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту [13].

Порядок бухгалтерського обліку гуманітарної допомоги, що поширюється на юридичних осіб незалежно від видів діяльності та форм власності (крім бюджетних установ), які одержали гуманітарну допомогу (отримувачі), які її потребують і яким вона безпосередньо надається (набувачі) регулюється Наказ МФУ «Про порядку бухгалтерського обліку гуманітарної допомоги» від 14.12.1999 р. № 298 (далі – Наказ № 298).

Пунктом 1.1 цього наказу визначено, що передача отримувачами коштів і предметів гуманітарної допомоги здійснюється за довіреністю набувачів або документами, що засвідчують фізичну особу набувача, і оформлюється відповідними видатковими документами (ордерами, накладними, дорученнями та тощо).

Відповідно до п. 1.2 Наказу № 298, одержану гуманітарну допомогу у вигляді грошових коштів, товарно-матеріальних цінностей отримувач відображає за дебетом рахунків обліку грошових коштів, товарів, запасів та іншого майна в кореспонденції з рахунком 48 «Цільове фінансування і цільові надходження»; передача набувачу гуманітарної допомоги у вигляді

грошових коштів і товарно-матеріальних цінностей відображається за дебетом рахунку 48 у кореспонденції з рахунками обліку грошових коштів, товарів, запасів та іншого майна. Слід зауважити, що благодійні організації самостійно визначають порядок аналітичного обліку операцій, пов'язаних з гуманітарною допомогою, - для цього відкривають відповідні аналітичні рахунки, які закріплені в обліковій політиці.

Пунктом 1.7 Наказу № 298 зазначено, що отримувачі та набувачі гуманітарної допомоги в примітках (поясненнях) до річного фінансового (бухгалтерського) звіту наводять інформацію про види і вартість одержаної гуманітарної допомоги та її використання за цільовими напрямками [14].

В залежності від масштабу діяльності (балансова вартість активів, середня кількість працівників, розмір чистого доходу) благодійних організацій, вони як правило попадають в категорію мікропідприємств та малих підприємств. Згідно із п. 2 роз. II НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», для благодійних організацій такого розміру встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати, форма і порядок складання яких визначаються Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність». Проте, зазначені підприємства можуть самостійно визначати доцільність складання фінансової звітності за формами, наведеними у цьому Національному положенні (стандарті). Відповідно виникає необхідність додатково розкривати інформацію про обсяг отриманої та витраченої (розповсюдженої) гуманітарної та благодійної допомоги [15].

Наведений порядок бухгалтерського обліку та звітності в благодійних організацій є недостатнім для надання впевненості благодійникам, різного рівня сприйняття показників фінансової звітності, що їхні благодійні внески (пожертви) ефективно використані за цільовим призначенням. Наприклад: якщо людина зробила благодійний внесок на придбання дронів для

Збройних сил України, то вона хоче побачити придбаний та переданий дрон захисникам в зоні бойових дій, а не оборот по «Д-т» і «К-т» рахунку чи загальну суму в рядочку фінансової звітності. У зв'язку з цим в благодійників виникають наступні інформаційні потреби:

1) потреба в звітності на рівні опису виконання конкретних проектів (зборів), в яких буде доступно описано кількість зібраних грошей, кількість і якість закуплених товарів, ціни, назви постачальників, фото і відео матеріали придбання та доставки такої допомоги за цільовим призначенням;

2) потреба в оперативному доступі до звітності благодійних організацій через інформаційно-комунікаційні технології: сайт організації, сторінки в соціальних мережах «Facebook», «Instagram», «YouTube», «Tik Tok», «Telegram» та інше;

3) потреба в контролі достовірності показників звітності благодійної організації.

Наведені інформаційні потреби благодійників, які сукупно прагнуть прозорості у використанні їх пожертв, нажаль зумовлена насамперед частими випадками шахрайства у цій сфері.

Відповідно до ст. 201² Кримінального кодексу України від 05.04.2001 р. № 2341-III, за незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги передбачена кримінальна відповідальність, а саме:

1. Продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном, з метою отримання прибутку, вчинені у значному розмірі, - караються штрафом від двох до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до чотирьох років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, або у великому розмірі, - караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти

років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою або в особливо великому розмірі, або під час надзвичайного або воєнного стану, - караються позбавленням волі на строк від п'яти до семи років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна [16].

Слід відмітити, що Кримінальний кодекс України доповнено статтею 201² тільки 24.03.2022 р. Проте, згідно із даними Генеральної прокуратури України, які відображені в річному звітах («Єдиний звіт про кримінальні правопорушення») за 2022 р., кількість злочинів які здійснені в сфері волонтерської діяльності України становить 384, з них 3 проступки (ч. 1 ст. 201-2) та 381 злочини (ч.ч. 2, 3 ст. 201-2) [17].

Типовими ознаками шахрайських благодійних організації є:

використання готівкових розрахунків, як на залучення так і на витрачання коштів благодійної організації;

відсутня інформація про постачальників і закупівельні ціни на ринку певного товару;

неефективне використання благодійних пожертв на операційні витрати діяльності благодійної організації (завищені заробітні плати, витрати на оренду, дорогі авто, відрядження та інше);

відсутня звітність про цільове використання коштів або майна благодійників;

відсутні будь-які відомості про контроль за діяльністю благодійної організації зі сторони державних компетентних органів чи незалежних суб'єктів контролю;

відсутній офіційний сайт організації;

часта зміна керівника чи головного бухгалтера благодійної організації та інше.

Відповідно до вище наведеного, з метою уникнення ризику шахрайства, благодійним організаціям рекомендовано змінити традиційні підходи до звітності та контролю, а саме:

1) використовувати тільки безготівкові розрахунки на офіційних рахунках благодійних організацій;

2) документально оформляти всі операції пов'язані з отриманням та передачею гуманітарної чи благодійної допомоги. Навіть якщо така передача відбувається в екстремальних умовах і отримувача допомоги не можливо ідентифікувати – документ повинен бути складений і мати детальні пояснення при яких обставинах відбулась така передача. В таких випадках можна зазначати позивні бійців чи просто військову частину або інші дані, які в безпечних умовах зможуть ідентифікувати отримувача та цільове використання переданої допомоги;

3) аналітичний облік залучення і витрачання благодійної допомоги потрібно проводити в розрізі аналітичних рахунків, назва яких повинна співпадати з конкретними проектами залучення коштів чи майна;

4) розміщувати на офіційних сайтах благодійних організацій звіти в довільній формі, які детально будуть розкривати в розрізі проектів по зборам залучені кошти та їх витрачання. Такі звіти повинні корелюватися з показниками фінансової звітності, примітками до річної фінансової звітності, даними бухгалтерського обліку і головним чином вони повинні бути підтвержені первинними документами. Зазначені звіти рекомендовано публікувати в кінці кожного місяця. Окрім цифр і тексту потрібно долучати фото і відео звіти з придбання та передачі благодійної допомоги за призначенням. Також звітні матеріали доцільно виставляти на офіційних сторінках благодійної організації в соціальних мережах.

5) з метою суспільного контролю за діяльністю благодійної організації можливі наступні рекомендації:

- для перевірки використання суттєвих за своїм розміром пожертв від окремих благодійників (юридичні і фізичні особи), доцільно залучити

незалежний аудит, який буде перевіряти цільові надходження коштів чи матеріальної допомоги в інтересах окремих осіб. Тобто, благодійники профінансують роботу аудиторів з перевірки звітності благодійної організації;

- проведення незалежного аудиту цільового використання пожертв на безоплатній основі за дорученням благодійників і згодою благодійної організації. Проте, такий варіант можна реалізувати тільки при наявності добровільної згоди від компетентних спеціалістів аудиторських компаній чи підрозділів внутрішнього контролю юридичних осіб;

- результатом такого контролю повинен стати аудиторський звіт, який буде підтверджувати достовірність інформації у звітах, що представляється благодійною організацією для користувачів. Такий звіт рекомендовано розміщувати на офіційних електронних ресурсах благодійної організації поруч із фінансовими звітами.

Наведені вище рекомендації дозволять створити прозорі умови роботи благодійної організації та збільшить рівень довіри в суспільстві до благодійної діяльності, що сукупно поживає вирішення проблем суспільства.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Таким чином, з метою підтримки активного розвитку благодійних організацій в Україні, їх керівникам потрібно оперативно реагувати на запити суспільства. Головним запитом благодійників в сучасних умовах є прозорість у цільовому використанні благодійних пожертв та недопущення шахрайства в таких організаціях. Традиційні форми звітності підприємств та державного контролю не дозволяють в повній мірі задовольнити інформаційні потреби благодійників. Тому, благодійним організаціям рекомендовано доповнити існуючий підхід до звітності – нестандартними формами звітності про цільове використання благодійних пожертв, зміст яких відповідає широкому колу питань благодійників, відповіді на які вони можуть знати на електронних ресурсах (офіційний сайт та сторінки соціальних мереж)

благодійної організації. Головною особливістю таких звітів є те, що вони адресовані людям, які не володіють спеціальним знаннями з бухгалтерського обліку чи фінансової звітності; до контролю - допуск незалежних аудиторів для перевірки цільового використання благодійних пожертв та публікація їх звітів на офіційних ресурсах благодійної організації. Залучення аудиторів може відбуватися на безоплатній основі або за кошти благодійників. В цілому впровадження зазначених рекомендацій дозволить не допустити шахрайства з ресурсами благодійних організацій та надати належний рівень впевненості благодійникам в звітності про цільове використання благодійних пожертв.

Перспективним напрямком подальших досліджень по даній темі є впровадження інформаційних технологій в сфері звітності і контролю благодійних організацій.

Література

1. Бондаренко З. П. Соціально-педагогічне волонтерство як бренд сучасної студентської молоді. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля*. Серія: Педагогіка і психологія. 2019. № 2. С. 130–137.

2. Белишев О. В. Волонтерство у світі інформаційних технологій: поняття, характерні особливості та види. *Філософські обрії*. 2019. Вип. 42. С. 180-184.

3. Говоруха Н. Волонтерство як платформа соціальних перетворень. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2019. Вип. 3-4. С. 24-30.

4. Добровіцька О. О. Волонтерство у інклюзивному середовищі як педагогічна умова підготовки до професійної діяльності соціальних працівників. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2019. Вип. 1. С. 59-62.

5. Колб О. Г., Пирожик О. В. Депутатське "волонтерство" як корупційний чинник в органах місцевого самоврядування та одна із загроз

національній безпеці України. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2020. № 4. С. 22-33.

6. Фоміна О. О., Оленцевич Н. В. Альтруїзм і волонтерство: аспекти взаємозв'язку у соціальній поведінці. *Український соціум*. 2021. № 2. С. 167-182.

7. Чолій С. Волонтерство та благодійність як види просоціальної економічної активності. *Вісник Львівського університету*. Серія: Психологічні науки. 2021. Вип. 9. С. 284-290.

8. Шевчук О. В., Старик О. В. Волонтерство як соціально-психологічна характеристика особистості. *Габітус*. 2021. Вип. 22. С. 25-28.

9. Чайка І. Ю. Волонтерство: сутність феномена та особливості його функціонування в сучасній Україні. *Грані*. 2017. Т. 20, № 7. С. 72-79.

10. CAF World Giving Index 2022. URL: <https://www.cafonline.org/about-us/publications/2022-publications/caf-world-giving-index-2022>.

11. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України № 5073-VI від 05.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (дата звернення: 20.03.2023).

12. Про волонтерську діяльність: Закон України № 3236-VI від 19.04.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення: 20.03.2023).

13. Про гуманітарну допомогу: Закон України № 1192-XIV від 22.10.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>(дата звернення: 20.03.2023).

14. Про порядку бухгалтерського обліку гуманітарної допомоги: Наказ МФУ № 298 від 14.12.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0915-99#Text> (дата звернення: 20.03.2023).

15. НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ МФУ №73 від 07.02.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 20.03.2023).

16. Кримінальний кодекс України: Закон України № 2341-III від 05.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 20.03.2023).

17. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за 2022 р. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 20.03.2023).

References

1. Bondarenko, Z. P. (2019), "Social and pedagogical volunteering as a brand of modern student youth", *Bulletin of Alfred Nobel University. Series: Pedagogy and psychology*, vol. 2, pp. 130–137.

2. Belyshev, O. V. (2019), "Volunteering in the world of information technologies: concepts, characteristic features and types", *Philosophical horizons*, vol. 42, pp. 180-184.

3. Govorukha, N. (2019), "Volunteering as a platform for social transformations", *Pedagogical process: theory and practice*, vol. 3-4, pp. 24-30.

4. Dobrovitska, O. O. (2019), "Volunteering in an inclusive environment as a pedagogical condition for preparation for the professional activities of social workers", *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Pedagogy. Social work*, vol. 1, pp. 59-62.

5. Kolb, O. G. and Pyrozhyk, O. V. (2020), "Deputy "volunteering" as a corruption factor in local self-government bodies and one of the threats to the national security of Ukraine", *Bulletin of the Penitentiary Association of Ukraine*, vol. 4, pp. 22-33.

6. Fomina, O. O. and Olentsevich, N. V. (2021), "Altruism and volunteering: aspects of the relationship in social behavior", *Ukrainian society*, vol. 2, pp. 167-182.

7. Cholii, S. (2021), "Volunteering and charity as types of prosocial economic activity", *Bulletin of Lviv University. Series: Psychological sciences*, vol. 9, pp. 284-290.

8. Shevchuk, O. V. and Staryk, O. V. (2021), “Volunteering as a socio-psychological characteristic of personality”, *Habitus*, vol. 22, pp. 25-28.
9. Chaika, I. Yu. (2017), “Volunteerism: the essence of the phenomenon and the peculiarities of its functioning in modern Ukraine”, *Faces*, vol. 20, № 7, pp. 72-79.
10. CAF World Giving Index 2022 (2022), available at: <https://www.cafonline.org/about-us/publications/2022-publications/caf-world-giving-index-2022> (Accessed 20 March 2023).
11. Verkhovna Rada of Ukraine (2012), “About charitable activities and charitable organizations”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (Accessed 20 March 2023).
12. Verkhovna Rada of Ukraine (2011), “About volunteering”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (Accessed 20 March 2023).
13. Verkhovna Rada of Ukraine (1999), “About humanitarian aid”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text> (Accessed 20 March 2023).
14. Ministry of Finance of Ukraine (1999), Order “About the accounting procedure for humanitarian aid”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0915-99#Text> (Accessed 20 March 2023).
15. Ministry of Finance of Ukraine (2013), Order “NR(s)A 1 General requirements for financial reporting”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (Accessed 20 March 2023).
16. Verkhovna Rada of Ukraine (2001), “Criminal codex of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (Accessed 20 March 2023).
17. Office of the Prosecutor General of Ukraine (2022), “Single report on criminal offenses for 2022”, available at: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (Accessed 20 March 2023).

Стаття надійшла до редакції 19.03.2023 р.